

Chapter: Ps 6

Q.1 Extra Question (Not to use)

0

1 पर्यावरणीय -हास

- Ans** i. मोठ्या प्रमाणावर होत असलेले औद्योगिकरण वाढत चाललेली उर्जेची गरज शेतीत मोठ्याप्रमाणावर वापरली जाणारी रासायनिक खते व कीटकनाशके वाहनांमुळे होणारे ध्वनीप्रदूषण, अणुऊर्जा भट्ट्यांमधून होणारा किरणोत्सर्ग, तेलगळती किंवा रासायनिक वायूंची गळती या सर्वांमुळे पर्यावरणाचा -हास होत आहे.
- ii. वनस्पती व प्राणी यांच्या प्रजाती नष्ट होणे, मातीचा कस कमी होणे. आम्लपर्जन्य असे पर्यावरण -हासाचे अनेक दृश्य परिणाम दिसून येत आहेत.

2 दहशतवाद

- Ans** i. राजकीय उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सर्वसामान्य आणि निरपराध नागरिक व्यवस्थेच्या विरोधात हिंसेचा वापर करणे किंवा तशी धमकी देणे आणि त्या योगे समाजामध्ये भीती आणि दहशत पसरणे याला 'दहशतवाद' असे म्हणता येईल.
- ii. दहशतवाद ही संघटीत आणि नियोजनबद्ध पद्धतीने केलेली हिंसा होय.
- iii. दहशतवादाचा आंतरराष्ट्रीय राजकारणावर दूरगामी परिणाम झाला आहे. गेल्या दोन दशकांत विविध राष्ट्रांमध्ये दहशतवादी संघर्ष तीव्र झालेला दिसतो.
- iv. दहशतवादी संघर्ष हे पारंपारिक युद्धापेक्षा वेगळे असतात. पारंपारिक युद्धे हा दोन किंवा अधिक सार्वभौम राष्ट्रांमधला संघर्ष असतो.
- v. अशा युद्धांमध्ये प्रामुख्याने राष्ट्रांच्या भौगोलिक सीमांच्या सुरक्षेला महत्त्व असते. म्हणजेच राष्ट्रीय सुरक्षा भौगोलिक सीमांशी निगडित असते. तर दहशतवादी गट जगाच्या कोणत्याही कोप-यातून कुठल्याही ठिकाणी हिंसाचार घडवू शकतात.
- vi. दहशतवादी हल्याचा उद्देश भौगोलिक सीमांना धोका पोहचवणे हा नसून देशातील राजवटीला आव्हान देणे किंवा शासनाचे अस्तित्व नाकरणे हा असतो. म्हणजेच वाढत्या दहशतवादांमुळे देशाच्या बाह्य सुरक्षेबरोबरच अंतर्गत सुरक्षेला देखील धोका निर्माण होतो.
- vii. दहशतवादाला आळा घालण्यासाठी विविध राष्ट्रांच्या सुरक्षा यंत्रणांनी परस्पर सहकार्याने काम करणे आवश्यक झाले आहे.

3 मानवी हक्क

- Ans** i. मानवी हक्क संकल्पनेचा उगम नैसर्गिक हक्कांच्या संकल्पनेत असल्याचे दिसून येतो.
- ii. नैसर्गिक हक्क म्हणजे माणूस जन्माला आल्यामुळे जे हक्क प्राप्त होतात ते हक्क. तेव्हा मानवी हक्क म्हणजे माणूस म्हणून आणि समाजाचा एक घटक म्हणून जगण्यासाठी आवश्यक असलेले घटक.
- iii. अमेरिकन आणि फ्रेंच राज्याक्रांतीच्या वेळी स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, न्याय या मानवी हक्कांचा पुरस्कार करण्यात आला होता.
- iv. या हक्कांची पूर्तता करण्यासाठी लोकशाही शासन असणे गरजेचे आहे. या विचाराला बळ मिळते.
- v. त्यानंतरच्या काळात युरोपमध्ये अनेक राष्ट्रांनी लोकशाही शासन पद्धतीचा आणि संविधानाचा स्वीकार केला. त्यामुळे शासनाच्या अधिकारावर मर्यादा आल्या.
- vi. नागरिकांच्या हक्कांचे संरक्षण करणे ही शासनाची महत्त्वाची जबाबदारी मानली गेली.

Q.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (PS)

2

1 मानवी हक्क प्रस्थापित करण्यातील भारताची भूमिका स्पष्ट करा ?

- Ans** i. भारतीय संविधानात मानवी हक्कांना मूलभूत हक्कांचे स्थान देण्यात आले आहे.
- ii. संविधानातील मूलभूत हक्कांबरोबरच दुर्बल घटक, स्त्रिया अल्पसंख्य यांच्या संरक्षणाची जबाबदारी सरकारची असते.
- iii. 1993 मध्ये मानवी हक्क संरक्षण कायदा करण्यात आला. या कायद्याअंतर्गत राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग व राज्य मानवी हक्क आयोग स्थापन करण्यात आले आहेत.
- iv. मानवी हक्कांचे उल्लंघन झाल्यास त्या संबंधात तक्रारीची दखल घेण्याची व त्यावर योग्य कारवाई करण्याची जबाबदारी मानवी हक्क प्रस्थापित करण्याची भूमिका भारत पार पाडत आहे.

Q.3 दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.(PS)

3

1 पुढीलपैकी कोणता दिन आंतरराष्ट्रीय स्तरावर साजरा केला जातो ?

अ. शिक्षक दिन ब. बाल दिन क. वसुंधरा दिन ड. ध्वज दिन

- Ans** पुढीलपैकी कोणता दिन आंतरराष्ट्रीय स्तरावर साजरा केला जातो - वसुंधरा दिन.

2 पुढीलपैकी कोणत्या हक्काचा समावेश मानवी हक्कांमध्ये होत नाही.

अ. रोजगाराचा अधिकार ब. माहितीचा अधिकार
क. बालकांचे अधिकार ड. समान कामासाठी समान वेतन.

Ans पुढीलपैकी कोणत्या हक्काचा समावेश मानवी हक्कांमध्ये होत नाही **माहितीचा अधिकार.**

3 पुढीलपैकी कोणती समस्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपाची आहे.

अ. महाराष्ट्र - कर्नाटक सीमावाद ब. कावेरी पाणीवाटप
क. निर्वासितांचे प्रश्न ड. आंध्र प्रदेशातील नक्षलवाद

Ans पुढीलपैकी कोणती समस्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपाची आहे **निर्वासितांचे प्रश्न.**

Q.4 पुढील विधाने चूक कि बरोबर ते सकारण लिहा (PS)

2

1 पर्यावरणीय -हासावर उपाययोजना शोधण्यासाठी सर्व राष्ट्रांनी सहकार्य करणे गरजेचे आहे.

Ans बरोबर -

कारण पर्यावरणाला निर्माण होणारा धोका हा एक राष्ट्रापुरता मर्यादित राहत नाही. तसेच त्याचे परिणाम दीर्घकालीन असतात. त्यामुळे या परिणामांवर उपाययोजना करण्यासाठी सर्व त्यामुळे या परिणामांवर उपाययोजना करण्यासाठी सर्व राष्ट्रांनी एकत्र येऊन सहकार्य करणे गरजेचे आहे.

2 निर्वासितांना आश्रय देण्यास राष्ट्रे सहज तयार होतात.

Ans चूक -

i. निर्वासितांना आश्रय दिल्यास लोकसंख्यावाढीमुळे जीवनावश्यक वस्तुंची टंचाई निर्माण होऊन महागाई वाढते.
ii. स्थानिकांच्या नोक-यांवर गदा आल्यामुळे जनतेत असंतोष वाढतो.
iii. गुन्हेगारीचे प्रमाण वाढून राज्यात शांततेचा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होतो. या समस्या निर्माण होत असल्यामुळे निर्वासितांना आश्रय देण्यास राष्ट्रे तयार होत नाहीत.

Q.5 संकल्पना / टिपा लिहा. (PS)

2

1 दहशतवादामुळे काय परिणाम होतात हे सांगून दहशतवादाला आळा घालण्यासाठी उपाय सूचवा.

Ans i. दहशतवाद ही आजच्या काळातील एक मोठी समस्या आहे. दहशतवादामुळे अनेक निरपराध नागरिकांचा बळी जातो.
ii. मोठ्या प्रमाणावर वित्तहानी होते. समाजामध्ये, दहशत पसरते, देशाच्या बाह्य सुरक्षेबरोबरच अंतर्गत सुरक्षेला देखील धोका निर्माण होतो.
iii. दहशतवादाला आळा घालण्यासाठी विविध राष्ट्रांच्या सुरक्षा यंत्रणाही परस्पर सहकार्याने काम करणे आवश्यक आहे.
iv. दहशतवादी गट जगाच्या कोणत्याही कोप-यातून कुठल्याही ठिकाणी हिंसाचार घडवू शकतो. म्हणून राष्ट्रांनी सतर्कक रहाणे गरजेचे आहे.
v. जगातील कोणतेही राष्ट्र केवळ स्वबळावर दहशतवादाचा सामना करण्यास असमर्थ आहे. म्हणून सर्व राष्ट्रांनी एकत्र येऊन दहशतवादाला आळा घातला पाहिजे. दहशतवादी संघटनांना आर्थिक वा इतर मदत देणे टाळले पाहिजे.